

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Super Epistolam B. Pauli Apostoli Ad Romanos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

INCIPIT EXPOSITIO

SUPER EPISTOLAM B. PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT I.

Rom. 1. c. Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt.

De superbia, & luxuria, & de causa, & pena peccati. In exp. B. Job. l. 26. c. 3. non procul a princ.

I vigilanter intenditur, ut & mentis humilitas, & carnis castimonia teneatur, citò agnoscimus, quia alterum custoditur ex altero. Nam multis saepe superbia luxuriae seminarium fuit: quia dum eos spiritus quasi in altum erexit, quasi caro in infimis misit. Hi enim prius secreto elevantur, sed postmodum publicè corrunt: quia dum oculis intumescunt motibus cordis, aperitis cadunt lapsibus corporis. Sic licet iusta fuerant retributione feriendi: ut quia superbiendo se praeferebant hominibus, luxuriando usque ad jumentorum similitudinem devolvantur. Homo quippe, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Jumenta sunt, qui usu vitae carnalis iura petunt. Qui enim carne labitur, jumentorum appetitu prosternitur: quasi scientia igitur illos in altum superbia sublevarat, de quibus Paulus dicebat: Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis. Quomodo verò in jumentorum, aut plusquam in jumentorum voluptatem ceciderint, subdidit, dicens: Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumelias afficiant corpora sua in semetipsis. Ecce ultra appetitum lapsi sunt jumentorum, & caro misit, quos superba scientia sublevarat: atque inde sub se prostrati sunt, unde super se ire videbantur. Curandum itaque est, & omni custodia mens à superbia tumore servanda. Intus enim videt Deus quod mentem elevat, & idcirco foris permittit invalescere quod deponat: intus prius extollitur, quod foris postmodum luxuriae corruptione feriat. Occultam videlicet culpam aperta percussio sequitur, ut malis exterioribus interiora puniantur: & cor publicè corruat, quod latenter tumebat. Proinde per custodiam humilitatis, servanda est munditia castitatis: si enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicite super spiritum non levatur. In praedictis autem verbis Apostoli, considerandum nobis est: quia peccatum, quod per poenitentiam citius non deletur, aut peccatum est causa peccati, aut peccatum est poena peccati, aut peccatum simul & causa, & poena peccati. Omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius poenitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem, etiam in culpam alteram permittit cadere; ut quae flendo & corrigendo noluit munda quae fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergo, quod poenitentiae lamento non diluitur, peccatum simul est & causa peccati: quoniam ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus aliis obligetur. Peccatum verò, quod ex peccato sequitur, peccatum simul est & poena peccati: quia excrefcente caecitate, ex retributione prioris culpa generatur: ut quasi jam quaedam sunt in peccatore supplicia, ipsa incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquam, ut unum idemque peccatum, & peccatum sit, & poena peccati simul & causa peccati. Ponamus enim ante oculos

Is. 48.

Rom. 1.

Homil. 11. in Ez. c. 1. long. post med. in exp. B. Job. l. 25. c. 1. sub init.

A los quempiam rem proximi concupiscere; quam quia aperte non valuit, furto diripuit: sed in furti accusatione positus, se hanc diripiisse iurejurando denegavit. Huic ergo concupiscentia peccatum fuit, & causa peccati, quia per eam venit ad rapinam: ipsum verò furtum, quo rem concupitam diripuit, & peccatum ei factum est, & poena peccati: quia ex retributione jam non repulsa concupiscentiae factum est, ut veniret ad furtum, & culpa cordis excrefere in opere & ultione caecitatis. Sed quia furtum perjurio tegere curavit, ex peccato rursus peccatum genuit: furtum ergo, quod ex concupiscentia processit, & perjurium petulit, peccatum & poena peccati factum est culpa praecedenti: peccatum & causa peccati culpa subsequenti, quia de illa natum, hanc genuit. Quod bene Paulus Apostolus de quibusdam Deum intelligentibus, sed non honorantibus insinuat, dicens: Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis. Ecce est peccatum & causa peccati, ex qua quid sequatur, adiungit: Et obsecrationem est insipiens eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt: & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Ecce est peccatum & poena peccati: sed peccatum solummodo, & poena peccati esset, si non adhuc ex peccato & aliud sequeretur: nam post infidelitatem eorum subditur: Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumelias afficiant corpora sua in semetipsis. Quia igitur cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt, ex eo peccato & causa peccati, ad hoc quoque perducti sunt, ut ad cultum serpentium & volucrum laberentur. Sed quia per hanc etiam caecitatem usque ad immunditiam, & carnis contumelias ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum caecitas praecedenti intellectui, & peccatum est, & poena peccati, subsequenti verò immunditiae peccatum factum est, & causa peccati. Hoc autem nobis cum tremore considerandum est, quomodo iustus & omnipotens Deus, cum praecedentibus peccatis irascitur, permittit ut caecata mens etiam in aliis labatur: ut qui prius sciendo rebelles sunt, postmodum ut nesciant excaecentur: sicut de eisdem infidelibus & lubricis, qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverunt, paulò post addit: Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conveniunt. Quia enim glorificare noluerunt, quem cognoverunt, reprobo sensui traditi, ad hoc relictis sunt, ut nescirent etiam pensare mala, quae faciebant. Et qui cognoscentes Deum, peccatum superbiae intelligendo commiserunt, caecantur, etiam ne intelligant quod admittunt. Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequentium fovea tegitur: ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in aliis etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpa culpis feriantur: quatenus supplicia fiant peccantium ipsa incrementa vitiorum. Nimirum iusto iudicio augeri culpa permittitur, ut ad ferendum altius quandoque cumuletur. Hinc rursus de quibusdam Paulus dicit: Ut impleant peccata sua semper. Hinc voce Angelica Joanni dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Hinc David ait: Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum, & non intrent in justitiam tuam. Hinc per Moysen Dominus dicit: Ex vinea Sodomorum, vinea eorum, & propago eorum ex Gomorra: vna eorum, vna fellis, & botrus amaritudinis in ipsis: furor draconum vinum eorum, & furor aspidum insanabilis. Nonne haec congregata sunt apud me, & signata in thesauris meis? in die ultionis reddam eis. Quam multa mala eorum narravit, & tamen illico adiunxit: In tempore, quo lapsus fuerit pes eorum. Ecce atrocissima illorum facinora defertur

Rom. 1.

In exp. B. Job. l. 25.

In exp. B. Job. l. 25. c. 1. non procul a princ.

Apo. 22. 1. sal. 68. Dew. 32.

S. GREX FUIT TOMI

bunantur, & tamen ad diem ultionis adhuc subsequens A lapsus aspicitur, quo eorum culpæ cumulerentur; tamen adhuc peccatum crescere, ut peccantes possit atrocior pœna cruciari. Jam meretur supplicium peccatum, & causa peccati, sed expectatur adhuc ut augmentum supplicij subroget peccatum & pœna peccati.

CAPUT II.

Rom. 1. d. *Fœminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam.*

De quadri-
partita di-
cendi qua-
litate.
In expof. B.
Iob. l. 23. c. 1
post m. d.
Iob 2
Mat. 3.
Rom. 2.
O Mne quod dicitur, quadripartita potest qualitate distingui: si aut mala malè, aut bona bene, aut mala bene, aut bona malè dicantur. Malè enim malum dicitur, cum res perverta suadet, sicut scriptum est: *Benedic Deo, & morere.* Bonum bene dicitur, cum rectè recta prædicantur, sicut Joannes ait: *Agite penitentiam, appropinquavit enim regnum calorum.* Malum bene dicitur, quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur, ut reproberetur, sicut Paulus ait: *Fœminæ eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum, qui est contra naturam.* Quo loco execranda quoque virorum facinora subdidit, sed honestè inhonesta narravit, ut multos ad honestatis formam, inhonesta narrando revocaret. Malè autem bonum dicitur, cum rectum aliquid recto studio non profertur: sicut illuminato cæco Pharisei dixisse perhibentur: *Tu sis discipulus ejus.* Quod maledictionis utique dixerunt studio, non orationis voto; vel sicut Caiphas ait: *Expedit unum mori pro populo, ut non tota gens pereat.* Bonum quippe, sed non bene locutus est; quia dum crudelitatem necis appetit, redemptionis gratiam prophetavit.

CAPUT III.

Rom. 2. a. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit?*

De obdu-
ratione re-
proborum,
vel damna-
tione.
Hom. 11. in
Ezech. circ.
fin.
Rom. 2.
Sæpe advenit, ut dum superna peccatores expectat clementia, in majorem cordis profliant cæcitatem. Quos tantò districtior sequitur sententia, quanto peccantibus eis magna est prærogata patientia: quia divina severitas eò iniquum acrius punit, quò diutius pertulit. Misericors quippe Deus ad penitentiam tempus nobis relaxat peccantibus; sed cum ejus gratiæ patientiam nos ad augmentum veritimus culpæ, hoc ipsum tempus, quod ad parcendum piè disposuit, districtiùs ad feriendum vertit; ut cum reverti quis etiam spatio temporis accepto noluerit; per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, si converti voluisset. Unde scriptum est: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicij Dei.* De benignitate ergo omnipotentis Dei iram sibi in die iræ reprobus thesaurizat: quia dum ad penitendum tempus accipitur; & ad peccandum exhibetur, ipsum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Unde & omnipotens Deus, quia collata remedia conspiciat ad augmentum culpæ trahi, ipsam benignitatem, quam contulit, in judicij districtiorem vertit: ut inde post amplius feriat, unde modò amplius expectat. Et quia homo deserere malum non vult, ut vivat, augeat unde moriatur.

CAPUT IV.

Qui reddet unicuique secundum opera ejus. Rom. 2. a

Sicut aliqua fabrica columnis, columnæ verò basibus innituntur: ita vita nostra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione subsistunt. Bases quippe uniuscujusque sunt animæ, intentiones suæ. Et quia scriptum est: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus:* tunc bases in fundamento sunt, cum intentiones nostræ in Christo roborantur. Nimirum enim quamlibet summa opera inaniter facimus, si intentiones cordium nostrorum præmia veræ vitæ, quæ in Christo est, non requirunt. Unde cum districtum judicem Paulus describeret, & actionum bona narraret, dicens: *Qui reddet unicuique secundum opera ejus, (his quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & incorruptionem: quia nominata boni operis patientia, quasi totam electæ actionis fabricam dixerat) subtiliter illic ubi bases ejusdem fabricæ consistenter, exquirit, dicens: Gloriam, & honorem, & incorruptionem querentibus vitam æternam;* ac si apertè diceret: Et si quidam patientiam boni operis ostendunt, gloriam, & incorruptionem non recipiunt, si intentiones cordis, id est, bases fabricæ in fundamento non figunt: quia videlicet Deus vel honestæ vitæ ædificium non inhabitat, quod extra se positum, non ipse sustentat.

De inten-
tione in o-
pere bono.
In expof. B.
Iob. l. 28. c. 6
circ. fin.
1. Cor. 3.

CAPUT V.

Vt sit ipse justus, & justificans. Rom. 2. d

O mnes supernæ patriæ electi participatione veræ lucis, quæ Deus est, lumen vocari solent: sed ille lumen illuminans, isti lumen illuminatum; sicut scriptum est: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Istis autem tantummodò dicitur: *Vos estis lux mundi.* Participatione justitiæ, quæ Deus est, illi justitia nuncupantur: sed ille justitia justificans, isti justitia justificata. De Deo quippe dicitur: *Vt sit ipse justus, & justificans:* isti verò dicunt: *Vt nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Aliter ergo venerandum est lumen illuminans, aliter lumen illuminatum: aliter justitia justificans, aliter justitia justificata.

De distan-
tia divinæ
& humanæ
virtutis.
In expof. B.
Iob. l. 18. c. 6
27. circa
med.
Ican. 1.
Matt. 5.
Rom. 3.
1. Cor. 3.

CAPUT VI.

Christus resurgens ex mortuis jam non moritur. Rom. 6. b

Redendum est sacram oblationem salutaris hostiæ non solum viventes adjuvare, verum etiam mortuis, si insolubiles culpæ non fuerint, ad absolutionem multum professe: ita ut hoc nonnunquam ipsa defunctorum animæ videantur expetere. Sed sciendum est, quia illis sacræ victimæ mortuis profunt, qui hinc vivendo obtinuerunt, ut eos etiam post mortem bona adjuvent, quæ hinc pro ipsis ab aliis fiunt. Inter hæc autem pensandum est, quòd tutior via sit, ut bonum, quod quique post mortem suam sperat agi per alios, agat, dum vivit ipse per se. Beatius quippe est liberum exire, quam post vincula libertatem querere. Debemus itaque præsens sæculum, quia jam conspicimus defluxisse, tota mente contemnere, quotidiana Deo lacrymarum sacrificia, quotidianas carnis ejus & sanguinis hostias immolare. Hæc namque victima singulariter ab æterno interitu animam salvat, quæ nobis illam mortem Unigeniti per mysterium reparat. *Qui licet surgens à mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur;* tamen in seipso immortaliter atque incorrumpitur.

De hostia
salutari.
Dial. lib. 4.
c. 57. in fin.
c. 58. & 59.

priliter vivens, pro nobis iterum in hoc mysterio A
facræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus
sumitur, ejus caro in populi salutem partitur, ejus
sanguis non jam in manus infidelium, sed in ora fi-
delium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro
nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra
passionem Unigeniti filij semper imitatur. Quis enim
fidelium habere dubium possit, in ipsa immolatio-
nis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri, in illo
Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse,
summis ima sociari, terrena celestibus jungi, unum
quiddam ex visibilibus fieri? Sed tamen dum hæc
agimus, necesse est, ut nosmetipsos Deo in cordis
contritione mactemus; quia qui passionis Domini-
cæ mysterium celebramus, debemus imitari, quod
agimus. Tunc enim verè pro nobis Deo hostia ac-
cepta erit, cum nosmetipsos hostiam fecerimus.

CAPUT VII.

Rom. 6. b *Quòd mortuus est peccato, mortuus est
semel.*

Quod Re-
demptor
noster sim-
pla morte
sua duplam
nostram
destruxit.
In expof. B.
Tob. 1. 9. c. 14
sub init.

NOs quoniam & à Deo mente recessimus, &
carne ad pulverem redimus, pœna duplæ mor-
tis astringimur, & flagello vindictæ pro culpa quo-
tidie atterimur. Sed venit ad nos qui pro nobis se-
mel sine culpa, sola carne moreretur, qui simplam
suam duplæ nostræ conjungeret, & nos ab utraque
morte liberaret: de qua per Paulum dicitur: *Quòd
autem mortuus est peccato, mortuus est semel.*

CAPUT VIII.

Rom. 6. b *Non regnet peccatum in vestro mortali
corpore.*

De pugna
tentatio-
num.
In exp. B.
Tob. 1. 14. c. 9
ante med.

NON potest in hac vita posito homini tentatio
deesse peccati. Sed aliud est peccato tentanti
resistere, aliud est dominanti servire. Hujus quippe
peccati dominium, & regnum à discipulorum cor-
dibus repellat Apostolus, cum dicebat: *Non re-
gnet peccatum in vestro mortali corpore.* Non enim
ait, non sit: sed non regnet: quia non esse non po-
test, non autem regnare in cordibus bonorum
potest.

CAPUT IX.

Rom. 6. b *Humanum dico, propter infirmitatem carnis
vestræ.*

De terre-
nis, seu spi-
ritualibus
studiis.
In expof. B.
Tob. 1. 19. c. 25
procul à
princ.

IVsti nequaquam sunt in terrenis studiis fortes, &
in celestibus debiles, sed longius atque distantiùs
studiosos se Deo exhibent, quam sæculo fuisse me-
minerunt. Nam cum quibusdam per prædicatorem
nostrum beatum Paulum dicitur: *Humanum dico pro-
pter infirmitatem carnis vestræ: sicut exhibuistis membra
vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem,
ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sancti-
ficationem: eorum proculdubio infirmitati condes-
cenditur, ac si eis apertius diceretur: Si nequaquam
amplius potestis, saltem tales estote in fructu bo-
norum operum, quales fuistis dudum in actione
vitiatorum, ne debiliores vos habeat sancta libertas
heredes, quos in carne validos habuit usus terre-
næ voluptatis.*

CAPUT X.

*Velle adjacet mihi, perficere autem bonum Rom. 7. c
non invenio.*

De gratia
divinæ dif-
penlatio-
nis.
In expof. B.
Tob. 2. 9. c. 15.
longe post
med.

IActum semen in terra post pluviam gelu pre-
mitur: quò foras citius apparere repellitur, eò in-
tus sæcundiùs radicator, & quò vetatur progredi,
cogitur multiplicari: quia cum ab immaturo ortu
restringitur, in conceptionis suæ tarditate laxatum
ad fructum uberiùs impletur. Sic Dominus miro
modo pectoris nostri ad suscipienda verbi semina
priùs per occultæ gratiæ pluviam infundit, & post-
modum ne in conceptis virtutibus immoderatiùs
profluat, disciplina intempe dispensationis, quasi glaci-
e premit: ut quam acceptæ gratiæ pluvia irrigat,
etiam discipline rigor astringat: ne si, aut antequam
debeat, aut plusquam necesse est, conceptas virtutes
proferat, fruges in herbam vertat. Si enim viri ju-
sti antequam debent, aut plusquam debent profici-
ant, per profectus sui magnitudinem in elationis
defectum cadant. Videamus, Paulus infusa terra,
quanta disciplinæ glacie prematur, dum ait: *Velle
adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Qui
enim velle habere se asserit, jam per infusionem gra-
tiæ, quæ in se latent, semina ostendit. Sed dum
perficere bonum non invenit, profectò indicat, quan-
ta illius dispensationis supernæ glacies premat. An
ista glacies eorum corda non presserat, quibus di-
cebat, *ut non quacumque vultis illa faciatis? Ac si a-
peritè diceret: Occulta cordis vestri semina jam
prodire in frugem querunt, sed superni moderami-
nis gelu premuntur, ut tantò post sæcundiùs
exeat, quantò divini judicij prementia pondera
patientius portant.*

CAPUT XI.

Video aliam legem in membris meis. Rom. 7. d

De utilita-
te tenta-
tionum.
In exp. B.
Tob. 1. 3. c. 5.
circ. med.

TUNC bene interius custodimur, cum per dif-
pensationem Dei tolerabiliter tentamur exte-
riùs aliquando vitiis, aliquando pressuris. Nam eis
quoque, quos viros novimus fuisse virtutum, ten-
tationes, & certamina non defuere vitiatorum. Hinc
est enim quòd ad consolationem nostram beatus
Paulus prædicator egregius de se quædam talia
prodere dignatur, dicens: *Video aliam legem in mem-
bris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum
me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.*
Ad ima quippe trahit caro ne extollatur spiritus:
& ad summa trahit spiritus, ne prosternatur caro:
spiritus levat, ne jaceamus in infimis, caro aggra-
vat, ne extollamur ex summis: si non sublevante
spiritu nos caro tentaret, perfectione proculdubio
tentationis suæ in ima dejiceret. Rursus verò si
non tentante carne ad summa nos spiritus sublevar-
ret, in superbiæ casu ipsa nos pejus sublevatione pro-
sterneret. Sed sit certo moderamini, ut dum unus-
quisque sanctorum jam quidem interius ad summa
raptur, sed adhuc tentatur exteriùs, nec desperta-
tionis lapsum, nec elationis incurrat: quoniam
nec exterior tentatio culpam perficit, quia interior
intentio sursum trahit: nec rursus interior intentio
in superbiam elevat, quoniam tentatio exterior hu-
miliat, dum gravat. Sicque magno ordine cognoscimus
in interiore profectu quid accipimus, in exte-
riori defectu quid sumus. Et miro modo agitur, ut
nec de virtute quisquam extolli debeat, nec de ten-
tatione desperet: quia dum spiritus trahit, & caro
retrahit, subtilissimo judicij interni moderamine in-
fra summa, & supra infima, in quodam medio ani-
ma libratur.

CAPUT XII.

Rom. 8. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu.

De spiri-
tuali con-
versatione.
In expof. B.
Iob. l. 9. c. 19
Sub mit.

Usti gaudium suum in cælis ponunt, eorumque
conversatio in cælis est: & cum in carne sunt, ad-
huc quasi in carne jam non sunt: quia nulla carnis
delectatione pascuntur. Unde quibusdam dicitur:
Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Neque
enim in carne non erant, qui magistri epistolas, &
exhortationis eloquia suscipiebant: sed quasi jam
non in carne esse, est de amore carnalium nihil ha-
bere.

CAPUT XIII.

Rom. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

De attra-
hern: he-
reditatis.
Rom. 24. in
Ev. ang.
Iob. sub.

Memisse debemus, quid de sancto Spiritu dicat
beatus Paulus: Si quis spiritum Christi non
habet, hic non est ejus. Quasi quidam titulus est di-
vinæ possessionis iste spiritus amoris. Nunquid spiri-
tum Christi habet is, cujus mentem odia dissipant,
elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat,
avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensate qui sit
spiritus Christi. Profectus ille, qui facit amicos, &
inimicos diligi, terrena despici, pro cælestibus estu-
ari, carnem propter vitia conteri, mentem à concu-
piscentiis frenari. Si ergo vultis jus cognoscere pos-
sessionis Dei, personam perpendite possessoris no-
stri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Pau-
lus clamat: Si quis spiritum Christi non habet, hic
non est ejus: ac si aperte dicat: Qui nunc Deo in-
habitante non regitur, de divinæ claritatis specie
postmodum non lætatur.

CAPUT XIV.

Rom. 8. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore.

De liberta-
te bene o-
perandi.
In expof. B.
Iob. l. 11. c.
20. in princ.

Udaicus populus servus fuit, qui non amore filii
obsequabatur Domino, sed timore servili. Lex
namque sub ultionis persecutione populum tenuit,
ut quisquis sub illa peccaret, protinus morte puni-
retur; nec Israëlita plebs ex amore, sed Domino
serviebat ex timore. Nunquam autem impleri justitia
potest per timorem: quia juxta Joannis vocem:
Perfecta charitas foras mittit timorem. Paulus ergo
filios adoptionis consolatur, dicens: Non accepistis
spiritum servitutis iterum in timore: sed accepistis
spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba
Pater. Iustus enim esse non valet in conspectu Dei,
qui ei non per dilectionem, sed per formidinem
servit.

CAPUT XV.

Rom. 8. Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam.

De conso-
latione
peniten-
tium.
In expof. B.
Iob. l. 8. c. 5.
in princ.

Electi quique, cum hujusmodi adversa patiun-
tur, cum inhonestates, contumelias, rerum dama-
na, cruciatus corporis tolerant, esse gravia, quibus
exercentur, pensant: sed cum mentis oculum ad æ-
terne patriæ considerationem tendunt, ex compara-
tione præmij, quam sit leve, quod patiuntur, in-
veniunt. Quod enim valde esse importabile ex do-
lore ostenditur, consideratione provida ex remun-
eratione levigatur. Hinc est quod Paulus semper se
ipso robustior contra adversa erigitur: quia nimi-
rum finem sui operis præstolatur. Grave namque,
quod sustinet æstimat, sed hoc leve per præmij con-

A siderationem pensat. Ipse quippe quam sit grave
quod patitur, indicat: Qui in carceribus abundan-
tius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter
se fuisse restatur: qui à Judæis quinquies quadragenas
una manus accepit: qui ter virgibus cæsus, semel lapi-
datus est, ter naufragium passus, nocte, & die in
profundo maris fuit: qui pericula fluminum, latro-
num, ex genere, ex gentibus, in civitate, in solitu-
dine, in mari, in falsis fratibus periculat: qui in la-
bore, & ærumna, in jejuniis multis, in fame, & siti,
in frigore, & nuditate laboravit: qui foris pugnas,
intus timores sustinuit: qui ultra vires gravatum se
esse asserit, dicens: Supra modum gravati sumus, su-
pra virtutem, ita ut raderet nos etiam vivere. Sed
quomodo numerationis linteo sudorem tanti labo-
ris tergat, ipse denunciat, dicens: Existimo quod
non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram
gloriam, quæ revelabitur in nobis. Finem itaque ope-
ris præstolatur, & dum profectum remunerationis
considerat, vile æstimat, quod pene deficiens laborat.

CAPUT XVI.

Vanitati creatura subjecta est, non volens. Rom. 8. d.

Praeter illas molestias, quas electi Dei patiuntur
in mente interius, gravibus necessitatibus, cor-
ruptionis vinculis astringuntur exterius. Esurire
quippe, sitire, lassescere vincula corruptionis sunt,
quæ scilicet solvi nequeunt, nisi cum in illam immor-
talitatis gloriam mortalitas nostra permutatur. Re-
pletus enim refectionibus corpus, ne extenuatum
deficiat: extenuamus abstinentia, ne nos repletum
premat: vegetamus hoc motibus, ne situ immobi-
litate intereat: sed citius hoc collocando sistimus,
ne ipsa sua vegetatione succumbat: adjumentis hoc
vestium tegimus, ne frigus interimat: & quæ sita ad-
jumenta projecimus, ne calor exurat. Tot igitur di-
versitatibus occurrentes, quid agimus, nisi corrupti-
bilitati servimus, ut saltem multiplicitas impensæ
obsequij corpus sustineat, quod anxietas infirmæ mu-
tabilitatis gravat? Unde bene per Paulum dicitur:
Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed
propter ipsum, qui eam subiecit in spe; quia & ipsa
creatura liberabitur à servitute corruptionis in liber-
tatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati quippe creatura
non volens subditur, quia homo, qui ingenite con-
stantiæ statum volens deseruit, pressus justæ mortali-
tatis pondere, nolens mutabilitatis suæ corruptioni
servit. Sed creatura hæc tunc à servitute corruptio-
nis exuta eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam in-
corrupta resurgendo sublevari, dignitate libertatis
accepta, in filiorum Dei gloriam vertitur: quia unita
Deo per spiritum, quasi hoc ipsum, quod creatura
est, transisse ac subegisse declaratur. Electos enim
nunc pœna corruptionis aggravat, sed tunc incorru-
ptionis gloria exaltat: & quantum ad præsentis ne-
cessitatis pondera, nunc in Dei filiis de libertate ni-
hil ostenditur: tantum verò ad subsequens libertatis
gloriam, tunc in Dei famulis de servitute nihil
apparebit.

CAPUT XVII.

Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Rom. 8. d.

Um in præsentis seculo adhuc in nobismetipsis
repugnat corruptio, nequaquam ad Deum lau-
dandum, sive contemplandum perfectè libertatem
mentis obtinere possumus: sed post præsens ad veram
libertatem pervenimus. Tunc enim in nobis vera
libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei adoptio
nostra pervenerit. Omnes enim electi quandoque
in caelestem patriam congregabuntur: & in Deo,

quem videbunt, immutabuntur: tunc perfectè corpus Redemptoris omnis multitudo sanctorum efficietur, & videndo incorruptionem nulla corruptione tenebitur, juxta Pauli vocem dicentis: *Quia creatura ipsa liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei*: eique tunc inhærebunt, ut eis de corruptione, quæ per resurrectionem vincitur, nihil jam in suo sancto amore contradicat, sed unita gloriæ suæ Redemptoris fiat. Tunc itaque omnes electi in caelestia sublevati, & omnipotenti Domino capiti suo uniti, laudes omnium liberatori liberè reddent & resonabunt, cum viderint sine fine quem laudabunt.

CAPUT XVIII.

Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Rom. 8. c.

Quid est quod Spiritus sanctus postulare memoratur. In expof. B. Tob. 1. 2. c. 22. in fin. Hom. 30. in Evang. procul à princ.

Spiritus sanctus Græca locutione Paraclitus dicitur, quod Latina consolator, vel advocatus interpretatur. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit. Consolator autem idem vocatur, quia de peccati perpetratoe mœrentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat. Qui unius substantia cum Patre & Filio exorare pro delinquentibus perhibetur: quoniam eos, quos repleverit, exorantes facit. Unde & Paulus dicit: *Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Minor verò est qui postulat, quàm qui postulatur. Quomodo ergo spiritus postulare dicitur qui æqualis est: sed postulare dicitur, quoniam ad postulandum eos, quos repleverit inflammat.

CAPUT XIX.

Quos præcivit & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui.

De præscientia Dei. In exp. B. Tob. 1. 10. c. non procul à princ.

In Scriptura sacra quædam de Deo indigna dicuntur, ab humanis in illum qualitatibus trahuntur, dum ad infirmitatis nostræ verba descenditur. Dicitur enim præcivus, sicut de illo ait Apostolus: *Quos præcivit & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui*: cum præscientia non possit esse in Deo. Præcivus enim dicitur, qui unamquamque rem antequam veniat, videt; & id quod futurum est, priusquam præsens fiat, prævidet. Deus ergo quomodo præcivus, dum nulla nisi quæ futura præseantur? Et sciimus quia Deo futurum nihil est, ante cujus oculos præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt: quippe quia omne, quod nobis fuit, & erit, in ejus prospectu præsto est: & omne, quod præsens est, fieri potest potius quàm præcivus. Et tamen quia ea, quæ futura nobis sunt, videt, quæ tamen ipsi semper præsto sunt, humano modo præcivus dicitur: quamvis nequaquam futurum prævideat, quod præsens videt. Nam & quæ sunt, ab æternitate ejus non ideo videntur quia sunt, sed ideo sunt quia videntur. In Deo ergo nec præterita, nec futura reperiri queunt, sed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in seipsis simul existere non possunt, illi simul omnia assistunt, nihilque in illo præterit quod transiit: quia in æternitate ejus modo quodam incomprehensibili cuncta volumina sæculorum transeuntia manent, currentia stant.

CAPUT XX.

Qui etiam interpellat pro nobis.

Rom. 8. f.

De gratia nostri Redemptoris.

Unigenitus Dei filius homo factus pro nobis, in se humanam naturam suscepit: ut quia puro

homini via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fieret per hominem Deum. Longè quippe distabamus à justo & immortalis, nos mortales, & injusti: sed inter immortalem justum, & nos mortales & injustos apparuit Mediator Dei & hominum, mortalis & justus: qui & mortem haberet cum hominibus, & justitiam cum Deo: ut quia per ima nostra longè distabamus à summis, in seipso uno jungeret ima cum summis: atque ex eo nobis via redeundi fieret ad Deum, quo summis suis ima nostra copularet. De quo per Joannem Apostolum dicitur: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem. Iesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*. De quo Paulus Apostolus dicit: *Christus Iesus, qui mortuus est pro nobis, immo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis*. Unigenito enim filio pro homine interpellare, est apud coæternum Patrem seipsum hominem demonstrare. Et quippe pro humana natura rogasse, est eandem naturam in divinitatis suæ celsitudine suscepisse. Interpellat igitur pro nobis Dominus non voce, sed miseratione quia quod damnari in electis noluit, suscipiendo liberavit.

In expof. B. Tob. 1. 22. c. 13. sui int.

1. Joan. 2.

CAPUT XXI.

Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei.

Rom. 8. g.

Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur, nec prosperitate attollitur, nec adversitate quassatur. Dum nil habet in mundo, quod appetat, nihil, quod est de mundo, pertimescat. Hinc enim Salomon ait: *Non contristabit justum, quidquid ei acciderit*. Hinc iterum dicit: *Injustus quasi leo confidens, absque terrore erit*. Tandem enim quisque plenius à se pavorem, qui ex mundo est, abjicit, quando in semetipso verius mundi concupiscentiam vincit. Absque terrore Paulus in corde requiescebat, qui dicebat: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, que est in Christo Iesu Domino nostro*. Charitas quippe Dei mentem, quam semel cepit, à dilectione mundi funditus occidit: & hanc tantò valentius in auctoritatem erigit, quantò & insensibilem contra terrores reddit.

De charitate. In expof. B. Tob. 1. 10. c. 11. prope fin. Prov. 12. Prov. 18.

CAPUT XXII.

Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.

Rom. 9. a.

In Scriptura sacra aliquando Deus nuncupativè dicitur, sicut ad Moysen ait: *Ecce constitui te deum Pharaonis*. Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ad eundem ait: *Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob*. Unde beatus Paulus Apostolus de hoc nuncupativo & essentiali vocabulo Dei discretionem facit, cum de Antechristo ait: *Qui adversatur & exollitur super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur*. Deus enim aliquando dici & homo potest, Deus verò coli purus homo non potest. Rursum alibi idem Apostolus volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discernere, de Redemptore nostro locutus est, dicens: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula*. Qui enim nuncupativè dicitur, Deus inter omnia: qui verò essentialiter, Deus super omnia est. Ut ergo ostendat Christum

De appellatione Dei. Hom. 8. in Ezech. procul à princ. & med. Hom. 15. in Ezech. procul item à princ. & med. Exod. 7. Exod. 4. 2. Thess. 1. in Rom. 9.

Christum naturaliter Deum, non habet Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse memoravit: quia & electus quisque vel in exemplo justitiae propagandae positus, dici Deus potest, sed inter omnia, quoniam nuncupative Deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus.

CAPUT XXIII.

Rom. 9. d

O homo, tu qui es, qui respondeas Deo?

De non murmurando & adversitatibus pulsato, homo se ipsum considerans tacet, & divina judicia discutere metuit, quia se pulverem esse cognoscit. Unde per Paulum dicitur: O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Respondere Deo non posse convincitur, qui homo nominatur: quia per hoc quod de humo sumptus est, judicia superna discutere dignus non est. Unde hic quoque apte subiungitur: Vel quis dicere ei potest, cur ita facis? Auctoris facta semper indiscussa veneranda sunt, quoniam injusta nequaquam esse possunt. Rationem quippe de oculo ejus consilio quere, nihil aliud est quam contra ejus consilium superbire. Cum ergo factorum causa non deprehenditur, restat ut sub factis illius cum humilitate taceatur: quia nequaquam sufficit sensus carnis, ut secreta penetret majestatis. Qui ergo in factis Dei rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat, rationem videt. Unde subsequenter ad-

Rom. 9.

jungitur: Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quare me fecisti sic? Quo enim fecerit figmentum divini operis, eo semetipsum redarguit, ne contra manum resulter operantis: quia qui benigne, quod non erat, fecit, quod est, injuste non deserit. Ad semetipsum ergo in percussione mens redeat, & quod apprehendere non valet, non requirat: ne si divinae irae causa discutitur, amplius discussa provocetur: & quam placare humilitas poterat, inextinguibiliter superbia accendat.

CAPUT XXIV.

Rom. 10. a

Finis legis Christus ad justitiam omni credenti.

De duorum testamentorum fine. Rom. 16. in Ezch. long. post med. & ferē cir. ca fin.

Testamentum vetus unum nobis Mediatorem Dei & hominum nunciavit: & testamentum novum eundem nobis nunciat, in aeterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Finis autem utrorumque Christus est: quoniam ipse, quem lex praedixit, in carne apparuit: & idem ipse, quem nunc testamentum novum loquitur, in gloria majestatis apparebit: & tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis suae potentia omnia, quae sunt praedicta, compleverit. Scriptum namque est: Finis legis Christus ad justitiam omni credenti. Finis videlicet, non quia consumit, sed quia perficit. Tunc etenim perficit, cum sicut lex praedixerat, incarnatus apparuit: sed adhuc de ejus judicio multa testamentum novum loquitur, adhuc multa de ejus regno narrat, quae necdum videmus impleta. Ecce Evangelium quotidie legitur, ventura vita praedicatur. Tunc igitur erit & novi testamenti finis, cum ea, quae de se promisit, impleverit: finietur verò testamentum novum, quia perficietur. Nam cum ipse, de quo loquitur, visus fuerit, ejusdem testamenti verba cessabunt. Quemadmodum enim Dominus noster Jesus Christus, quicum Patre, & Spiritu sancto praesidet in caelo, legem implevit per mysterium incarnationis & perfectae humanitatis suae; ita testamenti novi promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suae.

S. Greg. Tom. III.

CAPUT XXV.

Cacitas ex parte contigit in Israel.

Rom. 11. c

Prædicatores sancti, dum recta peccatoribus prædicant, quasi stellae tenebras nostrae noctis illustrant. Dum ergo plebe Judaica in perfidia suae nocte remanente, prædicatores suos Dominus persistentium intra semetipsos retinuit, caecis iniquorum sensibus caeleste lumen abscondit. Sed sacro attestante eloquio didicimus, quod Judaea, quae nunc deseritur, ad fidei sinum in fine colligetur. Hinc namque per Isaiam dicitur: Si fuerit numerus Israel quasi arena maris, reliqua salva fient. Hinc Paulus ait: Cacitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret: & sic omnis Israel salvus fiet. Qui igitur prædicatores suos nunc oculis Judaeae subtrahit, sed postmodum ostendit, quasi stellas suas abscondit: ut absconsis prius & post coruscantibus astrorum spiritualium radiis, suae perfidiae noctem, & nunc repulsa non videat, & tunc illuminata deprehendat. Plebs autem Israelitica, quae ubertim in fine colligetur, in ipsis sanctae Ecclesiae exordiis crudeliter obduratur: nam prædicatores Veritatis renuit, verba adjutorij sprevit. Quod tamen Auctoris dispensatione agitur, ut nimirum gloria prædicantium, quae recepta in uno populo latere poterat, in cunctis Gentibus repulsa dilatetur. Cum enim Judaea ad vim persecutionis infremuit, Apostolorum vitam Dominus in cunctarum cognitionem Gentium dilatavit: & illa per judicium in mundum captiva dispergitur, ista ubique per gratiam in honore tenditur. Quis enim Gentium Petrum nosset, si in solius Israelitici populi prædicatione remansisset? Quis Pauli virtutes agnosceret, nisi hunc Judaea ad nostram notitiam persequendo transmisisset? Ecce jam qui plagis & contumeliis ab Israelitica plebe repulsi sunt, per mundi fines honorantur. Secreti quippe mira dispensatione consilij prædicatores suos Dominus unde permittit in una gente opprimi, fecit in mundi cardines inde dilatari.

De repulsiōe Iudeorum, & vocatione Gentium. In expof. B. Job. 1. 9. c. 10 sub int.

Isaia 10. Rom. 9.

CAPUT XXVI.

Conclufit Deus omnia in incredulitate.

Rom. 11. d

Quam incomprehensibilia sunt judicia Dei, & investigabiles viae eius! Incomprehensibilitas divini judicij humanae mentis oculo non valet penetrari. Quare primum Judaea credidit, Gentilitate omni in perfidia suae obtinatione remanente; postmodum verò ad finem Gentilium corda mollita sunt, & Judaeorum infidelitas obdurata. Cum enim misericors Deus gentes traxit, iratus Judaeam repulit: & illa mollia, & penetrabilia fidei corda Judaeorum in insensibilitatem versa sunt Gentium, actamque est ut sicut dudum ad percipiendam fidem Gentilitas fuerat obdurata, ita postmodum ad fidem Gentilitate suscepta, Judaeae populus perfidiae robore durefceret. Unde Paulus Apostolus eisdem Gentibus dicit: Sicut aliquando vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem; ita & isti non crediderunt in vestra misericordia, ut & ipsi misericordiam consequantur. Conclufit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium miseretur. Quam sententiam suam primum quidem de vocatione Judaeorum, & repulsiōe Gentium, postmodum verò de vocatione Gentium, & repulsiōe Judaeorum subtiliter pensans, seque occulta Dei judicia comprehendere non posse considerans, exclamando subjunxit: O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viae ejus! Nemo

De occultis Dei judiciis. In expof. B. Job. 1. 29. c. 15. longe ante med. & Dial 12. c. 16.

Rom. 11.

Rom. 11.

ergo perferuntur appetat, cur, cum alius repellitur, A
 alius eligatur: vel cur cum alius eligitur, alius repel-
 latur: quoniam attestante Paulo, inscrutabilia sunt
 judicia ejus. In his autem verbis Apostoli oritur que-
 stio. Nam David Propheta Domino loquitur, di-
 cens: *In labiis meis pronunciaui omnia iudicia oris*
tui. Et cum minus sit nosse quam pronunciare, quid
 est quod Paulus incomprehensibilia esse Dei iudicia
 asserit, David autem hec se omnia, non solum nos-
 se, sed & in labiis pronunciaſſe testatur? Sed sciendum
 est quod sancti viri in quantum cum Domino
 unum sunt, sensum Domini non ignorant, Omnes
 enim qui devotè Dominum sequuntur, etiam cum
 Domino devotione sunt: & adhuc carnis corrupti-
 bilis pondere gravati, cum Domino non sunt. Oc-
 culta itaque Dei iudicio, in quantum conjuncti sunt,
 sciunt: in quantum disjuncti sunt, nesciunt. Qui
 enim secreta ejus adhuc perfecte non penetrant, in-
 comprehensibilia ejus iudicia esse testantur. Qui ve-
 rò ei mente inhærent, & inhærendo vel sacra Scri-
 pturæ eloquiis, vel occultis revelationibus, inquan-
 tum accipiunt, agnoscunt, hoc & norunt, & pronun-
 ciant. Iudicia igitur, quæ Deus tacet, nesciunt:
 quæ Deus loquitur, sciunt. Unde & David Prophe-
 ta cum dixisset: *In labiis meis pronunciaui omnia ju-
 dicia,* protinus addidit, *oris tui.* Ac si aperte dicat:
 Illa ergo iudicia & nosse & pronunciare potui, quæ
 te dixisse cognovi. Nam ea, quæ ipse non loqueris,
 nostris proculdubio cognitionibus abscondis. Con-
 cordat ergo Prophetica, Apostolicaque sententia:
 quia & incomprehensibilia sunt Dei iudicia, & ta-
 men quæ de ore ejus prolata fuerint, humanis labiis
 pronunciantur: quoniam sciri ab hominibus, & pro-
 lata prodi possunt, & occultari non possunt. Rur-
 sus alia suboritur questio: si unus sit cum Domino
 spiritus, qui Domino adhæret, sicut scriptum est:
Qui adhæret Domino, unus spiritus est; quid sit quod
 idem prædicator egregius Paulus subiungit dicens:
*Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consilia-
 rius ejus fuit?* Valde enim inconueniens videtur esse,
 ejus sensum, cum quo unus factus fuerit, ignorare.
 Sed sciendum est, quia, sicut supra breviter dictum
 est, sancti viri in quantum cum Domino unum sunt,
 sensum Domini non ignorant. Nam idem quoque
 Apostolus dicit: *Quis enim hominum scit, quæ sunt
 hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita &
 quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Qui,
 ut ostenderet se nosse quæ Dei sunt, adjunxit: *Nos
 autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed ipsum,
 qui ex Deo est.* Hinc iterum dicit: *Quod oculus non
 vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,
 quæ preparavit Deus diligentibus se, nobis autem re-
 velavit per Spiritum sanctum.*

Isa. 1. 8.

1. Cor. 6.

1. Cor. 2.

1. Cor. 2. & 1. Cor. 2.

CAPUT XXVII.

Rom. 11. d. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

De con-
 cordia
 duorum
 testamen-
 torum in
 sanctæ Tri-
 nitatis cõ-
 fessione.
 In expof. B.
 Job. 29. c. 16.
 procul a
 princ.
 Isa. 53.
 Joan. 1.

Diversis temporibus Abel, Isaias, & Joannes appa-
 ruerunt: divisi quidem fuerunt tempore, sed
 non prædicatione. Nam Abel Redemptoris nostri
 passionem significans, Agnum in sacrificio obtulit;
 de cujus passione Isaias ait: *Sicut Agnus coram ton-
 dente se obmutescet, non aperiens os suum.* De quo
 Joannes quoque ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit
 peccata mundi.* Ecce quidem diversis temporibus
 missi, & tamen concorditer de nostri Redemptoris
 innocentia sentientes, eundem agnum Joannes of-
 tendendo, Isaias prævidendo, Abel offerendo lo-
 cutus est. Et quem Joannes in ostensione, quem Isaias
 in locutione, hunc Abel significando in manibus ten-
 nuit. Diversis quoque temporibus huic mundo Da-
 vid, Isaias, & Paulus apparuerunt; sed tamen nul-
 lus eorum alteri diversum sensit: quia etſi semetip-
 sos non noverant facie, unum tamen didicerunt ex

divina cognitione. David quippe ut auctorem om-
 nium Deum in Trinitate ostenderet, dixit: *Benedi-
 cat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus:* ac
 ne tertio Deum nominans, tres deos dixisse putaretur,
 illico unitatem ejusdem Trinitatis insinuans,
 addidit: *Et metuant eum omnes fines terræ.* Qui enim
 non eos, sed eum subdidit, unum tria, quæ dixerat,
 intimavit. Isaias quoque cum laudem de unitate
 Trinitatis aperiret, Seraphim voces exprimens, ait:
Sanctus, Sanctus, Sanctus, ac ne tertio sanctum no-
 minans, unitatem divinæ substantiæ scindere videretur,
 adjunxit: *Dominus Deus Sabaoth.* Qui ergo
 non Domini dij, sed Dominus Deus addidit, unum
 existere, quod tertio sanctum vocaverat, indicavit.
 Paulus quoque ut operationem sanctæ Trinitatis
 ostenderet, ait: *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt
 omnia.* Atque ut unitatem ejusdem Trinitatis inti-
 maret, addidit: *Ipsi gloria in seculum seculorum. Amen.*
 Qui igitur, non ipsi, sed, ipsi, subdidit, unum na-
 turaliter, tria secundum personas innotuit: quod
 superius tertio idipsum dixit.

Psal. 66.

Isa. 6.

CAPUT XXVIII.

Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem. Rom. 12. a

MULTI sunt in Ecclesia sancta positi, qui pecca-
 torum suorum memores, lacrymis se lavant, De mortifi-
 catione
 carnis.
 Homil. 22. in
 Ex. c. longè
 post med.

carnem per abstinentiam macerant, nullis se hujus
 mundi actionibus miscent; quæ habent, indigenti-
 bus tribuunt, & habere quæ non habent non concu-
 piscunt: qui memores æterni iudicii semetipſos
 quotidie Deo sacrificium pro lamentum compun-
 ctionis macerant. Qui idcirco corpora castigant, qua-
 tenus hoc, quod per Magistrum Gentium dicitur,
 impleant: *Præ exhibeatis corpora vestra, hostiam vi-
 ventem, sanctam, Deo placentem.* Hostia quippe oc-
 ciditur, ut offeratur: sed hostia vivens est corpus
 pro Domino afflictum. Quod hostia dicitur, & vi-
 vens: quia vivit in virtutibus, id est, à vitiis occi-
 sum. Hostia videlicet, quia jam huic mundo se à pra-
 vis actibus mortuum; vivens autem, quia cuncta,
 quæ prævalet, bona operatur.

CAPUT XXIX.

Non plus sapere, quam oportet sapere. Rom. 12. d

HERETICI plerumque audaacter de natura Divini-
 tatis tractant, cum semetipſos miseri nesciant; De clara
 hæretico-
 rum scien-
 tia.
 In expof. B.
 Job. 1. c. 8

nec ea quærunt, ex quibus semetipſos ad humilita-
 tem erudiant, mores in tranquillitate disponant, pa-
 tientiam servant, longanimitatem exhibeant: sed
 quæ ultra se sunt, perſecruti desiderant. Dumque
 ad hoc tendunt, quod comprehendere nequeunt, ea
 cognoscere negligunt, ex quibus erudiri poterant.
 Quam bene eorum audaciam Prædicator egregius
 refrænât, dicens: *Non plus sapere, quam oportet sa-
 pere, sed sapere ad sobrietatem.* Hinc Salomon ait:
Prudentiæ tuæ pone modum.

Rom. 12. d

Prov. 23.

CAPUT XXX.

Nolite esse prudentes apud vosmetipſos. Rom. 12. d

AD veram sapientiam non possunt venire, qui fi-
 duciâ decipiuntur falsæ suæ sapientiæ, de quibus
 scriptum est: *Va, qui sapientes estis in oculis vestris,
 & coram vobismetipſis prudentes.* Unde & prædi-
 cator egregius, hos, quos carnaliter sapientes inve-
 nerat, ut sapientiam veram perciperent, prius fieri
 stultos quærebat, dicens: *Si quis inter vos videtur
 esse sapiens in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens.*
 Ac si eis aperte dicat: *Stulti esse apud vosmetipſos*

Rom. 12. d

In expof. B.
 Job. 1. c. 13.
 14. circ. fin.

S. GREX
 FILII
 TOMI

discite, ut in Deo verè sapientes esse valeatis. Hinc A
rursum ait: *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.*
Ac si dicat: *Qui apud semetipsos sapientes sunt, ad
veram sapientiam pervenire non possunt. Et per se-*
metipsam Veritas dicit: Consecutor tibi, Pater. Domi-
ne cali & terra: quia abscondisti hæc à sapientibus &
prudentibus, & revelasti ea parvulis.

Mat. 11. &
Luc. 10.

CAPUT XXXI.

Rom. 11 d. *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus
hominibus pacem habentes.*

De pacis
societate.
Cura Pass.
par. 1. c. 23.
circ. fin.

1. Thess. 3.

SI pacem diligentes ad increpationis verba profi-
liant, non debent formidare temporalem pacem
sibi turbare: & tamen eandem pacem integra dile-
ctione debent intrinsecus tenere, quam per invectionem
vocis videntur extrinsecus sibi turbare. Hinc
Paulus ait: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum om-*
nibus hominibus pacem habentes. Hortatur enim
discipulos, ut pacem cum omnibus haberent, præ-
misit, dicens: *Si fieri potest: atque subjunxit Quod*
ex vobis est. Difficile quippe erat, ut si malè acta
corripent, habere pacem cum omnibus possent;
sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex
increpatione nostra confunditur, inviolata necesse
est ut in nostro corde servetur. Rectè itaque ait,
Quod ex vobis est, ac si nimirum dicat: Quia pax ex
duarum partium consensu subsistit, si ab eis, qui cor-
ripiuntur, expellitur, integra tamen in vestra qui cor-
ripitis mente, teneatur. Unde eosdem discipulos rur-
sum admonet, dicens: *Si quis non obedit verbo no-*
stro per Epistolam, hunc notate, & non commisce-
mini cum illo, ut confundatur. Atque illico adjunxit:
Et nolite ut inimicum existimare illum, sed corripite
ut fratrem. Ac si diceret: Pacem cum eo exterioriorem
solvite, sed interiorem circa illum medullitè custo-
dite: ut peccantis mentem sic vestra discordia feri-
at, quatenus pax à cordibus vestris nec abnegata
discedat.

CAPUT XXXII.

Rom. 13. a. *Vis non timere potestatem? Bonum fac, &
habebis laudem ex illa.*

De discre-
tione in vi-
tiosis expu-
gnandis.
Cura Pass.
par. 1. c. 33.
sub init.

DE duobus vitiis, quorum unum nullatenus extinguitur, nisi aliud nutriatur, illud insequen-
dum est ardentius, quod premit periculosus. Sæpe
enim quis à ciborum se ingluvie minimè temperans,
jam jamque penè superantis luxuriæ stimulis pre-
mitur, qui hujus pugnae metu territus, dum se per
abstinentiam restringere nititur, inanis gloria ten-
tatione fatigatur. Tolerandum itaque est, ut per
virtutem abstinentiæ interim arrogantia contra vi-
ventem crescat, ne eum per ingluviem à vita luxu-
ria funditus extinguat. Hinc est quod Paulus cum
infirmum adjutoiem suum perpenderet aut prava
adhuc velle agere, aut de actione recta humanæ
laudis retributione gaudere, ait: *Vis non timere po-*
testatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Ne-
que enim ideo bona agenda sunt, ut potestas hujus
mundi nulla timeatur, aut per hæc gloria transito-
riæ laudis sumatur: sed cum infirmam mentem ad
tantum robur ascendere non posse pensaret, ut &
pravitatem simul vitaret & laudem. Prædicator e-
gregius, & admonendo aliquid obtulit, & aliquid
tulit. Concedendo enim leviam, subtraxit acriora: ut
quia ad deserenda cuncta simul non assurgeret, dum
in quodam suo vitio animus familiariter relinquitur,
à quodam suo fine dolore toleretur.

S. Greg. Tom. III.

CAPUT XXXIII.

Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Rom. 13 f

NOs omnes, qui veritatem in hac vita sequimur, De imper-
quasi aurora vel diluculum vocari possumus. fectiōne
Aurora namque vel diluculum noctem quidem in- electorum
teruisse nunciant, nec tamen claritatem diei integram in hac vita.
ostentant; sed dum illam pellunt, hanc suscipiunt, lu- In expos. B.
cem permixtam tenebris tenent. Nos similiter quæ- Job. 1. 29. c. 2
dam jam, quæ lucis sunt agimus: & tamen quibus- sub init.
dam adhuc tenebrarum reliquiis non caremus. Per Psal. 142.
Prophetam quippe Deo dicitur: *Non justificabitur Iac. 3.
in conspectu tuo omnis vivens.* Rursumque scriptum Rom. 7.
est: *In multis enim offendimus omnes.* Paulus quo-
que ait: *Video aliam legem in membris meis repu-*
gnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem
in lege peccati: quæ est in membris meis. Ubi ergo
lex peccati cum lege mentis contendit, profectò ad-
huc aurora est: quia lux quæ jam emicuit, necdum
prætereuntes tenebras funditus pressit: adhuc auro-
ra est, quia dum lex carnis legem mentis, & lex
mentis legem carnis percutit, inter se vicissim lux &
umbra configit. Unde rursum Paulus cum diceret:
Nox præcessit, nequaquam subdidit: Dies venit,
sed, dies autem appropinquavit. Qui enim post dis-
censum noctis non jam venisse, sed appropinquasse
diem insinuat, esse se proculdubio ante solem post
tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tunc verò
plene sancta electorum Ecclesia dies erit, cum ei ad-
mixta peccati umbra jam non erit. Tunc plene dies
erit, quando luminis interni perfectò fervore clarue-
rit. Tunc plene dies erit, quando nullam malorum
suorum tentantem memoriam tolerans, omnes à se
tenebrarum etiam reliquias abscondit.

CAPUT XXXIV.

Carnis curam ne feceritis in desideriis. Rom. 13 d

Discretus vir ac continens, usque ad temperan- De restrin-
dam necessitatem, ventrem reficit, & à voluptate gendo gulæ
restringit. Sciendum verò est, quia sic voluptas vitio.
sub necessitate se palliat, ut vix eam perfectus quis- In expos. B.
que discernat. Nam dum solvi debitum necessitas Job. 1. 30. c.
petit, voluptas explere desiderium suppetit: & tan- sub init.
tò gulam securius in præceptis rapit, quanto sub ho-
nesto nomine necessitatis explendæ se contegit. Sæpe
autem in ipsa edendi via furtivè adjuncta subsequit-
ur, nonnunquam verò impudenter libera etiam
præire conatur. Facile est autem deprehendere, cum
voluptas ejus necessitatem prævenit: sed valde est
difficile, discernere cum in ipso esu necessario se oc-
cultata subjungit. Nam quia præcuntem naturæ ap-
petitum sequitur, quasi à tergo veniens tardius vi-
detur: Eo enim tempore, quo necessitati debitum
solvitur, quia per esum voluptas necessitati misce-
tur, quid necessitas petat, & quid, sicut dictum est,
voluptas suppetat, ignoratur. Sæpe verò & discer-
nimus, & quia utramque per experientiam sibi con-
junctam novimus, in hoc quod extra metas rapi-
mur, libet sciendo fallamur. Et dum sibi mens
ex necessitate blanditur, ex voluptate decipitur,
sicut scriptum est: *Carnis curam ne feceritis in de-*
sideriis. Quæ igitur in desiderio fieri prohibetur,
in necessitate conceditur: sed sæpe dum incautè
necessitati condescendimus, desiderii deservimus:
nonnunquam verò, dum desiderii immoderatiùs
obviare nitimur, necessitatis miseras augemus.
Sic enim necesse est, ut artem quisque continen-
tiæ teneat: quatenus non carnem, sed vitia car-
nis occidat. Nam plerumque dum plus justo ca-
ro restringitur, etiam ab exercitatione boni ope-
ris enervatur: ut ad orationem quoque vel præ-

dicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adjutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem quem exterius gestamus, & ipsi insunt motus lasciviæ, ipsi effectus suppetunt operationis bonæ. Sæpe verò dum in illo hostem insequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus: & sæpe dum quasi concivi parcimus, ad prælium hostem nutrimus. Eisdem namque alimentis vitia superbiunt, quibus nutritæ virtutes vivunt. Et cum virtus alitur, plerumque vires quoque vitii augentur: cum verò immensa continentia vitiorum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Unde necesse est, ut interior homo noster, æquus quidem arbiter præsideat inter se, & eum, quem exterius gestat, quatenus ei suus homo exterior, & semper ad debitum ministerium servire sufficiat, & numquam superbè libera cervice contradicat. Nec moveat ei quid suggerendo submurmurat, dummodo eum semper superposita calce dominationis premat.

CAPUT XXXV.

Item unde supra.

De carne.
In expof. B.
Iob. 19. c. 40
non procul
ab init.

PLerumque se ad viam rectitudinis animus accendit, torporem discit, tantoque in celestibus desiderio rapitur, ut penè nil ex eo inferius remanisse videatur. Et tamen cum ad carnis curam reducitur, sine qua præsentis vitæ via nullo modo expletur, ita hunc inferius depressum tenet, ac si adhuc de summis nulla contigisset. Auditis verbis celestis oraculi in amorem patriæ celestis erigitur, sed resurgente præsentis vitæ studio, sub terrenæ curæ aggere sepelitur, atque in terra cordis nequaquam supernæ spei semen proficit: quia cogitationis infimæ spina densescit. Quam videlicet spinam per semetipsam Veritas manu sanctæ exhortationis eradicit, dicens: *Nolite solliciti esse in crastinum.* Contra hanc quoque per Paulum dicitur: *Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis.* Sed in his nimirum ducis & militis verbis agnoscimus: quia tunc ab ea mortifero vulnere animus pungitur, cum in ea mensura æquitatis non tenetur. Neque mortali adhuc in carne viventibus funditus cura carnis abscinditur, sed, ut discretè animo serviat, temperatur. Nam quia sollicitos nos esse in crastinum prohibet, habere utcumque curam in præsentibus non negat, quam tendi ad tempus, quod sequitur, vetat. Et nimirum Paulus cum curam carnis fieri in concupiscentia non finit, proculdubio in necessitate concedit. Curandum itaque est, ne aut necessitatis metas cura carnis transeat, aut in eo quod moderatè exequitur, de se præsumat. Sæpe verò animus fallitur, ut quod voluptuosè appetit, necessarium suspicetur: quatenus omne quodlibet vitæ debitam utilitatem putet. Et sæpe quia effectus providentiam sequitur, in sui fiducia mens levatur. Cumque sibi adest quod deesse ceteris videbit, cogitatione tacita de magnitudine suæ promissionis hilarescit; tantoque jam à vera provisione longè fit, quantò ipsam quoque elationem, quam patitur, nescit. Unde solerti semper custodiæ intentione pensandum est, vel quid opere agimus, vel quid corde versamus, ne aut mentem præpediens, foris se terrena cura multiplicet, aut saltem de ejus moderamine intus se cogitatio exalter: ut cum divina judicia temporali circumspeditione metuimus, sempiterni supplicia horrore evadamus.

Nulli, multis
intericis.

Mat. 6.

Rom. 13.

CAPUT XXXVI.

Alius judicat diem inter diem, &c.

Rom. 14. a

SCut ignorantia obscuritas sine dubitatione nox scordis est, sic intellectus non immeritò dies appellatur. Unde & per Paulum dicitur: *Aliud judicat diem inter diem, alius judicat omnem diem:* ac si apertè dicat: *Alius quædam nonnullis intermissis intelligit, alius verò omnia ad intellectum possibilià, ita ut sunt videnda, cognoscit.*

Quod in-
tellectus,
dies appel-
latur.

In expof. B.
Iob. 1. a. c. 8.
sub init.

CAPUT XXXVII.

Gentes super misericordia honorare Deum.

Rom. 15. b

SEcreta sapientiæ Dei sunt judicia, quòd Gentilitas, cum nulla apud Deum merita habuerit, reconciliationis tamen gratiam ex sola misericordia sapientiæ accepit. Unde bene per Paulum dicitur: *Gentes autem super misericordia honorare Deum.* Unde rursum scriptum est: *Et quæ non consecravit misericordiam, nunc autem misericordiam consecravit.* Locus igitur misericordiae Dei est ipsa Gentilitas: cujus culpas districtus iudex si iuste animadverteret, ad reconciliationem gratiæ nunquam veniret. Secreta itaque sapientiæ ejus pauci valent inquirere, sed nullus invenire: quia quòd super nos de nobis ab immortalis sapientiæ non injustè disponitur, justum profectò est, ut à nobis adhuc mortalibus ignoretur. Sed hæc ipsa sapientiæ illius secreta conspiciere, utcumque jam incomprehensibilitatis ejus est potentiam videre: quia etiam in ipsa consiliorum inquisitione deficiamus, deficiendo tamen veriùs discimus, quem timeamus. Ad hæc se Paulus sapientiæ illius secreta tetendit, & cum secreta Dei judicia de repulsiōe Judæorum, & vocatione Gentium discuteret, & ad ea pervenire non posset, dicebat: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, vel quis consiliarius ejus fuit?* Qui superius etiam ex ipsa inquisitione lassescens, sed tamen ad cognitionem infirmitatis propriæ lassescendo proficiens, præmittit, dicens: *O homo tu quis es, qui respondes Deo? Nunquid dicit signum ei, qui se finxit, quare me fecisti sic?* Quia igitur Dei judicia pertingere non valens, ad infirmitatis suæ cognitionem rediit: & ad eruditionem se propriam deficiendo revocavit, ut ita dicam, secreta sapientiæ non inveniens, invenit: quia cum ad superna consilia requirenda lassesceret, didicit, ut humiliùs timeret: & quem sua infirmitas à cognitione intima repulit, hunc ei veriùs humilitas junxit.

De secreta
tis divini
sapientiæ
judiciis.

In expof. B.
Iob. 1. a. c. 4.
sub init.
2. Cor. 4.

Rom. 11.

Rom. 9.

CAPUT XXXVIII.

Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo.

Rom. 16. c

DE beato Job legitur, quòd fuerit simplex, & rectus. Nonnulli namque ita simplices sunt, ut rectum quid sit ignorent. Sed eò verè simplicitatis innocentiam deserunt, quòd ad virtutem rectitudinis non assurgunt: quia dum esse cauti per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt. Admonendi sunt ergo simplices, ut bono simplicitatis prudentiam semper adjungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, ut circumspeditionem prudentiæ non amittant. Hinc est quòd Doctor gentium Paulus discipulos admonet, dicens: *Volo vos sapientes esse in bono, simplices autem in malo.* Hinc rursum dicit: *Nolite pueri sensibus effici, sed malitia estote parvuli.* Hinc per semetipsam Veritas

De prudentia & simplicitate.
In expof. B.
Iob. 1. a. c. 2.
in princ. 29.
Cura Pass.
par. 3. c. 12.

1. Cor. 14.

Mat. 10.

discipulis præcipit dicens: *Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbe.* Utraque enim necessario conjuncta in admonitione, ut simplicitatem columbae astutia serpentis instrueret, & rursus serpentis astutiam simplicitas columbae temperaret. Hinc est quod sanctus Spiritus præsentiam suam hominibus non in columba solummodo, sed etiam in igne patefecit. Per columbam quippe simplicitas, per ignem verò zelus indicatur. In columba igitur, & in igne sanctus Spiritus ostenditur: quoniam quicumque illo pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inserviunt, ut contra culpas delinquentium etiam zelo rectitudinis accendantur.

Finis expositionis in Epist. B. Pauli Apostoli ad Romanos.

INCIPIUNT CAPITVLA

DE PRIMA EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

- 1 In omnibus divites facti estis in illo.
- 2 Quæ à Deo donata sunt vobis, loquimur.
- 3 Quis scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.
- 4 Nos autem prædicamus Christum crucifixum.
- 5 Non enim judicavi me scire aliquid inter vos.
- 6 Nam quia non cognovit mundus per sapientiam Deum, &c.
- 7 Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.
- 8 Quæ stulta sunt mundi elegit Deus.
- 9 Cum enim sit inter vos zelus, & contentio.
- 10 Ego plantavi, Apollo rigavit.
- 11 Fundamentum aliud nemo potest ponere.
- 12 Si quis edificaverit super fundamentum hoc.
- 13 Comprehendam sapientes in astutia eorum.
- 14 Mihi pro minimo est, ut à vobis iudicor.
- 15 Auditur inter vos fornicatio.
- 16 Secularia iudicia si habueritis, &c.
- 17 Quare non magis injuriam accipitis?
- 18 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.
- 19 Bonum est homini mulierem non tangere.
- 20 Melius est nubere, quàm uri.
- 21 De virginibus præceptum Domini non habeo.
- 22 Qui habent uxores, tanquam non habentes sint.
- 23 Qui autem cum uxore est, &c.
- 24 Hoc ad utilitatem vestram dico.
- 25 Scientia instat, charitas edificat.
- 26 Qui se existimat scire aliquid.
- 27 Videte, ne licentia vestra fiat offendiculum.
- 28 Si nos vobis spiritualia seminavimus, &c.
- 29 Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, &c.

- A 30 Sic curro non quasi in incertum.
- 31 Castigo corpus meum.
- 32 Petra autem erat Christus.
- 33 Neque idololatra efficiamini.
- 34 Qui se existimat stare, videat ne cadat.
- 35 Tentatio vos non apprehendat nisi humana.
- 36 Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari.
- 37 Si quis videtur contentiosus esse, &c.
- 38 Si nos judicaremus, non utique judicemur.
- B 39 Divisiones gratiarum sunt, &c.
- 40 Quæ inhonesta sunt nostra, abundantiore honore, &c.
- 41 Vos estis corpus Christi, & membra de membro.
- 42 Si linguis hominum loquar, & Angelorum.
- 43 Charitas patiens est, benigna est.
- 44 Videmus nunc per speculum, &c.
- 45 Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.
- 46 Lingua in signum sunt.
- 47 Si autem omnes prophetent.
- 48 Ego sum minimus Apostolorum.
- 49 Gratia Dei sum id, quod sum.
- C 50 Corruptunt mores bonos colloquia mala.
- 51 Sicut portavimus imaginem terreni, etc.
- 52 Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt.

INCIPIIT EXPOSITIO SUPER PRIMAM EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

In omnibus divites facti estis.

i. Cor. 1. a

VERECUNDÆ mentes, si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguenda sunt: quia si asperius increpentur, franguntur potius, quàm erudiantur. Prædicatores itaque justi cum aliquos corrigunt, si in eis ex parte alia fortasse aliquid bonæ operationis potuerint invenire, ad eadem objurgationis verba cum magna dispensatione debent descendere. Quod bene in egregio Prædicatore beato Paulo discimus, qui cum Corinthios cognosceret pro amore personarum in schismate divisos, eorum verecundiæ consulens, locutionem suam eis à gratiarum actione, & laudibus cæpit, dicens: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo.* Multum profectò laudabat, quos in Christo divites in omnibus dicebat. Ecce adhuc blandimenta multiplicat, dicens: *In omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.* Testimonium Christi confirmatum est in vobis dixit, ac si opere peregissent, quod doctrinâ didicerant. Ex mox in laudis consummatione subjunxit: *Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia: expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.* Quæro te, Paule, si jam nihil desit, cur eîs

De modo reprehendendi probos in culpas prolapsos. In expos. B. Job. l. 24. c. 9. cir. med. & Hom. 1. in Ezech. circ. med.